

Nr 16

Socialutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975: 66 om vissa stimulansåtgärder för arbetsmiljöförbättringar jämte motion

Propositionen

I propositionen 1975: 66 har regeringen (arbetsmarknadsdepartementet) föreslagit riksdagen

dels att antaga vid propositionen följande förslag till

1. lag om ändring i lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift,
2. lag om beslutanderätt för företagareförening i fråga om kreditstöd för arbetsmiljöförbättringar,

dels att

3. godkänna de allmänna riktlinjer för finansieringen och utformningen av stöd till arbetsmiljöförbättringar som föredragande departementschefen har angett i propositionen.

De vid propositionen följande lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift

Härigenom föreskrives att i lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift skall införas en ny paragraf, 5 §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

För ett vart av åren 1976 och 1977 skall arbetarskyddsavgift utgå med ytterligare tre hundra delar procent av lönesumman enligt 3 §. Förhöjd avgift skall dock ej erläggas av kommun eller landstingskommun.

Genom tilläggsavgiften influtna medel skall föras till en fond benämnd fonden för arbetsmiljöförbättringar, som förvaltas enligt grunder som regeringen fastställer.

Medlen skall enligt särskilda bestämmelser användas för att be-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

kosta räntelättnader och täcka vissa andra kostnader i samband med statligt kreditstöd för arbetsmiljöförbättringar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1976.

2 Förslag till

Lag om beslutanderätt för företagareförening i fråga om kreditstöd för arbetsmiljöförbättringar

Härigenom föreskrives följande.

1 § Enligt de närmare föreskrifter som beslutas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får företagareförening besluta om statligt kreditstöd i form av lånegaranti för arbetsmiljöförbättringar.

2 § Den som hos företagareförening har tagit befattning med ärende enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han därvid har erfarit om affärs- eller driftsförhållanden.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1975.

Motionen

I motionen 1975: 2083 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) hemställs

1. att riksdagen beslutar att statsbidrag skall kunna utgå för arbetsmiljöförbättringar i äldre företag med dålig lönsamhet i enlighet med vad som anförts i motionen samt för budgetåret 1975/76 för detta ändamål anvisar 30 milj. kr.,

2. att riksdagen i början av år 1976 förelägg en redovisning av i vilken omfattning lån och bidrag kunnat beviljas och, om behov därav finns, också förelägg förslag om en vidgning av ramen för lånegarantin och/eller statsbidraget.

Utskottet

I propositionen läggs fram förslag om vissa stimulansåtgärder för arbetsmiljöförbättringar.

Som bakgrund till förslagen kan nämnas följande. Med anledning av motionsyrkanden om åtgärder för att stimulera till förbättring av arbetsmiljön inom industrin gav riksdagen våren 1974 Kungl. Maj:t till känna meningen att det var motiverat att vissa stimulansåtgärder sattes in

under en övergångstid för förbättringar av arbetsmiljön (reservationen 3 till SoU 1974: 4). I maj samma år tillsattes sakkunniga — stimulansutredningen — för att utreda frågan om sådana stimulansåtgärder. I december avlämnade utredningen betänkandet (Ds A 1974: 8) Stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön. Efter remissbehandling av betänkandet läggs i propositionen fram förslag som grundar sig på utredningens överväganden.

Det föreslås i propositionen att staten skall teckna garanti för lån som skall användas för att finansiera förbättringar av arbetsmiljön, i första hand i mindre och medelstora företag. Garantin avser lån till ett högsta belopp av 100 000 kr. per företag. Det statliga garantiåtagandet gäller totalt 200 milj. kr. under åren 1975 och 1976.

Lånegarantin skall tecknas av företagareföreningen i resp län. För att garanti skall ställas krävs att lånet avser förbättringar av arbetsmiljön i existerande anläggningar samt att låncansökan har tillstyrkts av de anställdas företrädare i skyddsfrågor. Lånens löptid avses bli sju år med de två första åren ränte- och amorteringsfria.

För att täcka kostnaderna för räntebefrielsen och andra kostnader som följer av förslaget samt för att infria ställda garantier föreslås en höjning av arbetarskyddsavgiften för åren 1976 och 1977 med 0,03 procentenheter.

I propositionen redovisas i vilka former arbetsmiljöåtgärder av avsett slag skall komma till stånd vid statliga myndigheter. Statens arbetsmiljönämnd avses härvid få en samordnande funktion.

Kommuner och landstingskommuner föreslås undantagna såväl från garantisystemet som från den förhöjda arbetarskyddsavgiften. Erforderliga arbetsmiljöåtgärder av det slag som tas upp i propositionen kommer, liksom på det statliga området, till stånd i andra former.

Under senare år har upprepade gånger den principen lagts fast att kostnaden för arbetsmiljön skall bäras av produktionen. Även stimulansutredningen tar i sitt betänkande avstånd från ett bidragssystem och föreslår att stöd för att förbättra arbetsmiljön skall utgå i form av lån. Utredningen anför att varje bidragssystem lätt kan leda till orättvisa mellan företag som har satsat på förbättring av arbetsmiljön och företag som eftersatt denna. Utredningen framhåller vidare att det är principiellt felaktigt att införa bidrag till arbetsmiljöförbättringar för de företag som anför bristande lönsamhet som skäl för sin försummelse i fråga om arbetsmiljön. Problem som följer med bristande lönsamhet måste enligt utredningen lösas i ett näringspolitiskt sammanhang och kan inte få leda till att just arbetsmiljön eftersätts.

I propositionen erinrar föredragande departementschefen om att utredningens principiella inställning delas av samtliga remissinstanser som har berört denna fråga. Departementschefen ansluter sig i allt väsentligt till den redovisade ståndpunkten. Han anför i ett allmänt avsnitt om ut-

formningen av stödåtgärderna att de stödåtgärder för att förbättra arbetsmiljön som han ämnar föreslå i fråga om mindre och medelstora företag bör inriktas på ökade lånemöjligheter. En medverkan till förbättrade möjligheter för företagen att erhålla lån för arbetsmiljöförbättringar ligger i linje med den inställning i valet mellan lån och bidrag som statsmakterna och arbetsmarknadens parter tidigare har gett uttryck för. Låneformen är enligt departementschefen bäst ägnad att tillgodose rationalitet och rättvisa.

Då det gäller möjligheterna att ställa lån till förfogande förordar departementschefen — med hänsyn till bl. a. att höjningen av de avgifter som nu åvilar arbetsgivarna bör begränsas — att, med avvikelse från vad stimulansutredningen föreslagit om uppbyggnad av en särskild delfond till arbetarskyddsfonden, stöd i former av statlig lånegaranti för lån i bank eller annan kreditanrättning bör lämnas. Som inledningsvis angivits är avsikten att lån, som beviljats med statlig lånegaranti, skall löpa under sju år med de två första åren amorteringsfria. Vidare skall gälla bl. a. att räntebefrielse får åtnjutas under de två första åren av lånets löptid.

Utskottet biträder förslaget i propositionen om utformningen av lånesystemet och finansieringen av förslaget. Förslaget, som innefattar räntebefrielse under en del av lånens löptid, innebär i realiteten att under en övergångstid bidrag ges till förbättring av arbetsmiljön. Genom att propositionens förslag i främsta rummet tar sikte på att ge små och medelstora företag möjlighet till lån för arbetsmiljöinsatser, som eljest inte varit möjliga, samtidigt som andra företag, som med egna resurser satsat på arbetsmiljön, inte alltför hårt belastas av en höjd arbetarskyddsavgift utgör regeringens förslag en god lösning. Vad utskottet sålunda anfört innebär att utskottet avstyrker motionen 1975: 2083 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c), såvitt däri yrkas att statsbidrag skall kunna utgå för arbetsmiljöförbättringar i äldre företag med dålig lönsamhet och att särskilda medel över budgeten skall anvisas för ändamålet.

I propositionen föreslås att lånegarantier skall få lämnas under åren 1975 och 1976 inom en ram om totalt 200 milj. kr. Som remissbehandlingen av stimulansutredningens förslag visar är det svårt att göra några säkra uppskattningar av efterfrågan på statlig garanti för de här aktuella lånen. Med beaktande av önskemålet att begränsa storleken av det särskilda avgiftsuttaget hos arbetsgivarna och med hänsyn till att frågan på vilka vägar arbetsmiljön kan förbättras f. n. övervägs i arbetsmiljöutredningen biträder utskottet regeringens förslag även i detta avseende. Det finns enligt utskottets mening inte anledning att, som yrkas i motionen 1975: 2083, i detta sammanhang göra något uttalande om en eventuell senare vidgning av ramen för insatserna i förevarande hänseende. Utskottet finner det inte heller erforderligt att riksdagen hos re-

geringen gör en särskild framställning om redovisning av i vilken utsträckning den statliga lånegarantin utnyttjas. På grund av det anförda avstyrker utskottet motionen 1975: 2083 även i denna del.

Inte heller i övrigt har utskottet något att erinra mot förslagen i propositionen.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1975: 92 om sänkning av den statliga inkomstskatten, m. m., beslutat om en ändring av 3 § lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift av innebörd att taket för avgiftsunderlaget — sju och en halv gånger basbeloppet — tas bort (SfU 1975: 17). Denna ändring träder i kraft samtidigt med den i förevarande betänkande tillstyrkta ändringen i samma lag, eller således vid kommande årsskifte.

Utskottet hemställer

att riksdagen med avslag på motionen 1975: 2083 bifaller propositionen 1975: 66.

Stockholm den 13 maj 1975

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: herrar Karlsson i Huskvarna (s), Gustavsson i Alvesta (c), Svensson i Kungälv (s)*, Carlshamre (m), Dahlberg (s)*, Larsson i Öskevik (c), fru Skantz (s), herrar Romanus (fp), Johnsson i Blentarp (s)*, Andreasson i Östra Ljungby (c)*, Nordberg (s)*, Åkerlind (m), Nilsson i Växjö (s), fröken Andersson (c) och fru Marklund (vpk)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Andreasson i Östra Ljungby (c) och fröken Andersson (c) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 3 med "Under senare" och slutar på s. 5 med "i propositionen" bort ersättas med text av följande lydelse:

Ett genomförande av det i propositionen framlagda förslaget till statlig lånegaranti för arbetsmiljöförbättringar kommer enligt utskottets mening sannolikt att bidra till att de små och medelstora företagens möjligheter att vidta miljöförbättrande åtgärder ökas. Utskottet delar grundinställningen att kostnaderna för att hålla en god arbetsmiljö normalt skall ses som en del av produktionskostnaderna. Det är därför rimligt att en låneform som är speciellt avsedd att bidra till finansieringen av arbetsmiljöförbättringar görs tidsbegränsad. Det kan dock, som

framhålls i motionen 1975: 2083 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c), ifrågasätts om ramen på 200 milj. kr. är tillräcklig för att täcka rimliga krav på en snabb upprustning av undermåliga äldre arbetsmiljöer. Några beräkningar av behoven har inte redovisats i propositionen. Med hänsyn härtill bör frågan om lånegarantins omfattning kunna omprövas, om det efter reformens ikraftträdande visar sig finnas angelägena åtgärder som inte ryms inom ramen för det föreslagna garantibeloppet.

I enlighet med vad som påtalas i motionen 1975: 2083 är det en brist i propositionens förslag att lånegarantin, även om den innefattar viss ränte- och amorteringsfrihet, inte ger tillräckliga möjligheter för de företag som har sämst lönsamhet och ofta också den sämsta arbetsmiljön att förändra sin situation. Ett sådant företag vågar knappast öka sin skuldbelastning ytterligare. Om man, som länge krävts av bl. a. företrädare för centerpartiet, skall kunna förbättra arbetsmiljön även för de anställda i dessa företag, bedömer utskottet det därför som nödvändigt att komplettera de föreslagna reglerna om lånegaranti med en möjlighet att få statsbidrag till en del av kostnaderna. Ansökan om bidrag skall ske samtidigt som man begär lånegaranti. Bedömningen av vilka företag som skall få bidrag bör göras av företagarföreningarna. Bidrag bör utgå för samma typ av arbetsmiljöförbättrande åtgärder som berättigar till lånegaranti. Även i övrigt bör samma villkor gälla för bidrag som för lånegaranti. Detta innebär bl. a. att arbetstagarrepresentanter skall godkänna bidragsansökan.

Som en förutsättning för att bidrag skall beviljas bör ytterligare gälla att företagets ekonomiska situation och dess utvecklingsmöjligheter är sådana att det inte kan antas klara av de amorteringar och räntor som skulle uppkomma, om hela kostnaden för arbetsmiljöförbättringen skulle lånefinansieras. För att undvika att orättvisor uppstår mellan de företag som ligger alldeles över och dem som ligger alldeles under den gräns där bidrag kan utgå bör det ankomma på företagarföreningarna att fastställa bidragets storlek i relation till det begärda lånet i varje enskilt fall. Statsbidraget får dock utgöra högst 50 % av de totala medlen som i detta sammanhang ställs till förfogande genom företagarföreningens beslut.

Eftersom bidraget är ett komplement till den statliga lånegarantin, bör även bidraget vara tidsbegränsat och gälla under åren 1975 och 1976.

För att täcka kostnaderna för statsbidraget bör för hela perioden anslås 50 milj. kr. Av dessa kan ca 30 milj. kr. beräknas för budgetåret 1975/76.

Liksom när det gäller lånegarantin är det, utifrån de ofullständiga kostnadsberäkningar som finns i propositionen, svårt att bedöma behovet även på bidragssidan. Den av utskottet föreslagna totalramen för utgå-

ende statsbidrag bör därför kunna omprövas, om det visar sig föreliggande beaktansvärda behov.

Utskottets ställningstagande ovan innebär att utskottet helt ansluter sig till yrkandena i motionen 1975: 2083. I övrigt har utskottet inte något att erinra mot förslagen i propositionen.

dels att utskottet bort hemställa
att riksdagen

1. antar det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1971: 282) om arbetarskyddsavgift,
2. med anledning av regeringens förslag och motionen 1975: 2083 i motsvarande del antar det vid propositionen fogade förslaget till lag om beslutanderätt för företagareförening i fråga om kreditstöd för arbetsmiljöförbättringar med den ändringen att rubriken till lagen samt 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

Lag om beslutanderätt för företagareförening i fråga om kreditstöd och statsbidrag för arbetsmiljöförbättringar

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

1 §

Enligt de närmare föreskrifter som beslutas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får företagareförening besluta om statligt kreditstöd i form av lånegaranti för arbetsmiljöförbättringar.

Enligt de närmare föreskrifter som beslutas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får företagareförening besluta om statligt kreditstöd i form av lånegaranti *och statsbidrag* för arbetsmiljöförbättringar.

3. med bifall till motionen 1975: 2083 i motsvarande del till *Bidrag till vissa arbetsmiljöförbättringar* för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.,
4. med bifall till motionen 1975: 2083 i motsvarande del hos regeringen hemställer att riksdagen i början av år 1976 föreläggs en redovisning av i vilken omfattning lån och bidrag kunnat beviljas och, om behov därav finns, föreläggs förslag om en vidgning av ramen för lånegarantin och/eller statsbidraget.
5. i den mån frågan inte behandlats under 2—4 godkänner de allmänna riktlinjer för finansieringen och utformningen av stöd till arbetsmiljöförbättringar som föredragande departementschefen har angett i propositionen.

